

ne est, Judæos vel omnes, vel fere omnes evidenter cognovisse Christum fuisse virum justum et innocentem, et poena mortis indignum. Hoc constat ex publica innocentia vitæ Christi, quæ tanta erat, ut eo interrogante: *Quis ex vobis arguet me de peccato?* nullus sit ausus ei quicquam objicere, etiamsi maximo illum odio prosequerentur. Deinde ex operibus miraculosis et doctrina ejus, id evidenter intelligere potuerunt. Denique etiam Judas coram Judæis professus est se tradidisse sanguinem justum, cui ipsi non contradixerunt.

QUÆSTIO XLV.

DE TRANSFIGURATIONE CHRISTI, IN QUATUOR ARTICULOS DIVISA.

De qua Doctores Matth. 17, Marc. 9, Luc. 9; et Doctores in 3, dist. 16.

Deinde considerandum est de transfiguratione Christi. Et circa hoc quærentur quatuor:

Primo, utrum conveniens fuerit Christum transfigurari;

Secundo, utrum claritas transfigurationis fuerit claritas gloriosa;

Tertio, de testibus transfigurationis;

Quarto, de testimonio paternæ vocis.

ARTICULUS I.

Utrum fuerit conveniens Christum transfigurari.

1. Ad primum sic proceditur. Videtur quod non fuerit conveniens Christum transfigurari. Non enim competit vero corpori ut in diversas figuras mutetur, sed corpori phantastico. Corpus autem Christi non fuit phantasticum, sed verum, ut supra habitum est¹. Ergo videtur quod transfigurari non debuerit.

2. Præterea, figura est in quarta specie qualitatis, claritas autem est in tertia, cum sit sensibilis qualitas. Assumptio ergo claritatis a Christo, transfiguratio dici non debet.

3. Præterea, corporis gloriosi sunt quatuor dotes ut infra dicitur², scilicet, impassibilitas, agilitas, subtilitas et claritas. Non ergo debuit transfigurari magis, secundum assumptionem claritatis, quam secundum assumptionem aliarum dotium.

Sed contra est quod dicitur Mat. 17, quod

¹ 5, art. 1.

² Supplem., q. 82, et seq.

Jesus transfiguratus est ante tres discipulorum suorum.

Respondeo dicendum, quod Dominus discipulos suos, prænuntiata sua passione, induerat ad suæ passionis sequelam. Oportet autem ad hoc, quod aliquis directe procedat in via, quod finem aliquantulum præcognoscat; sicut sagittator non recte faciet sagittam, nisi prius signum prospexerit in quod jaciendum est. Unde et Thomas dicit, Joann. 14: *Domine, nescimus quo vadis, et quomodo possumus viam scire. Et hoc præcipue necessarium est, quando via est difficilis et aspera, et iter laboriosum, finis vero jucundus. Christus autem per suam passionem ad hoc peruenit, ut gloriam obtineret, non solum animæ, quam habuit a principio suæ conceptionis, sed etiam corporis, secundum illud Luc. ultim.: *Hæc oportuit Christum pati, et ita intrare in gloriam suam. Ad quam etiam perducit eos, qui vestigia suæ passionis sequuntur, secundum illud Act. 14: *Per multas tribulationes oportet nos intrare in regnum colorum. Et ideo conveniens fuit ut discipulis suis gloriam suæ claritatis ostenderet, quod est ipsum transfigurari, cui suos configurabit, secundum illud Philip. 3: *Reformabit corpus humilitatis nostræ configuratum corpori claritatis suæ. Unde Beda dicit super Mat. 1: *Pia provisione factum est, ut contemplatione semper manentis gaudii ad breve tempus delibata, fortius adversa tolerarent.*****

Ad primum ergo dicendum quod, sicut Hieronymus dicit super Matth. 2, nemo putet Christum per hoc quod transfiguratus dicitur, pristinam formam et faciem perdidisse, vel amisisse corporis veritatem, et assumpsisse corpus spirituale, vel æreum. Sed quomodo transformatus sit, Evangelista demonstrat dicens: *Resplenduit facies ejus sicut sol, vestimenta autem ejus facta sunt alba sicut nix. Ubi splendor faciei ostenditur, et candor describitur vestium, non substantia tollitur, sed gloria commutatur.*

Ad secundum dicendum, quod figura circa extremitatem corporis consideratur; est enim figura quæ termino vel terminis comprehenditur. Et ideo omnia illa, quæ circa extremitatem corporis considerantur, ad figuram quodammodo pertinere videntur. Sicut autem color, ita et claritas corporis non transparentis, in ejus superficie attenditur. Et ideo assumptio claritatis transfiguratio dicitur.

¹ Mat. 9, parum a princ., t. 1.

² Super illud Matt. 17: *Transfiguratus est ante eos*, tom. 9.

Ad tertium dicendum, quod inter prædictas quatuor dotes, sola claritas est qualitas ipsius personæ in seipsa; aliæ vero tres dotes non percipiuntur nisi in aliquo actu, vel motu, seu passione. Ostendit igitur Christus in seipso aliqua illarum trium dotium indicia, puta, agilitatis, cum super undas maris ambulavit; subtilitatis, quando de clauso utero Virginis exiit; impassibilitatis, quando de manibus Judæorum, vel præcipitare, vel lapidare eum volentium, illæsus evasit. Nec tamen propter illa transfiguratus dicitur, sed propter solam claritatem quæ pertinet ad aspectum personæ ipsius.

COMMENTARIUS.

1. Primum omnium in argumento primo et secundo, cum solutione, explicat D. Thomas quid nomen *transfigurationis* significet, dicens non significare mutationem formæ aut figuræ corporis Christi Domini. Quia talis mutatio fieri non poterat sine magna alteratione et immutatione intrinseca corporis Christi, quam tunc fieri non decebat; solum ergo significat immutationem in vultus splendore, et candore vestium. Quod (ut D. Thomas refert) optime colligit Hieronymus ex ipsis verbis Evangelistæ: *Transfiguratus est ante eos, et resplenduit facies ejus, sicut sol; vestimenta autem ejus facta sunt alba, sicut nix.* Quod ergo dixerat *transfiguratus*, sequentibus verbis exposuit. Eadem autem erit vocis significatio, etiamsi juxta proprietatem græci idiomatis, *transformationem* vocemus. Quia forma et figura ad idem significandum accipi solent, ut patet ex Aristotele, cap. de Qualitate, et ideo mutatio facta in hominis vultu, quoad omnia quæ in ejus superficie apparent, sive sit color, sive splendor, *transformatio*, vel *transfiguratio* dici potest. Unde recte Euth., suo c. 34 in Matt.: *Transformatus* (inquit) *est, corpore quidem in propria figura manente, divino vero splendore modicum quiddam in eo detegente, ac faciem illustrante, speciemque illius ad majorem Dei similitudinem immulante.* Et eodem modo exponendum est verbum Luc., 9 dicentis: *Et facta est species vultus ejus altera*, scilicet, quoad splendorem, non vero quoad figuram, vel alias qualitates.

2. *Transfigurari cur Christus voluit.* — Secundo, in corpore articuli reddit D. Thomas rationem ob quam Christus transfigurari voluit, scilicet, ut hominibus ostenderet finem et terminum quo per crucem et passionem

perventurus esset, discipulosque suos, atque in illis omnes homines ad vestigia crucis suæ, spe perveniendi ad eundem terminum seu ejusdem gloriæ participationem, excitaret, juxta illud ad Rom. 8: *Si filii et hæredes, hæredes quidem Dei, cohæredes autem Christi; si autem compatimur, ut et conglorificemur.* Quam rationem ex Beda refert D. Thomas; eandem vero late explicat Leo Papa, in ser. de Transfig.; et eam tetigit Damasc., orat. de Transfig., dicens: *Nam qui laborum fructus perspectos habet, idem quoque intrepido animo in certamen descendit. Etenim lucri cupiditas homines eo adducere solet, ut corpori suo minime parcant. Quod humanis exemplis fuscæ declarat, et tacitam objectionem dissolvit.*

3. *Objectio.* — *Responsio.* — Posset enim aliquis dicere, satis fuisse per fidem ostendi Apostolis Christi gloriam et laborum terminum, ut possent viam crucis amplecti; non ergo necesse fuit etiam quoad externam speciem ostendi. Nam et ipsemet Petrus, hujus mysterii testis, de eodem sermonem habens, ep. 2, c. 4: *Habemus* (inquit) *firmiorem propheticum sermonem, cui bene facitis attendentes tanquam lucernæ lucenti in caliginoso loco.* Cui respondendum est, potuisse quidem fidem sufficere, et ideo hanc ostensionem gloriæ Christi non fuisse simpliciter necessariam; fuisse tamen valde utilem ac convenientem. Quia ut Damas. prædicto loco subjungit: *Spirituales Domini propugnatores non terrenorum quæstum cupidi, nec fluxorum bonorum desiderio flagrantes, cum ea, quæ in spe posita sunt, ipsis etiam oculis contuentur, eosque, qui prius labores pertulerunt, bonorum in spe positum delictis fruentes conspiciunt, majoribus animis ad certamina se comparant.* Secundam rationem significat eodem loco Damasc., Christum transfiguratum fuisse, suamque gloriam discipulis ostendisse, ut discrimen inter Vetus ac Novum Testamentum significaret. Olim enim Israeliticus populus in faciem Moysi intendere non poterat propter splendorem vultus, nunc autem Apostoli *revelata facie gloriam Domini speculantur.* Quod etiam significatum esse dicit in nube lucida quæ in transfiguratione apparuit. Moyses enim caliginem subibat, umbram et opacitatem legis subindicans; Christum autem et Apostolos nubes lucida obumbrat, quia jam *mysterium a sæculis absconditum detectum est, ac perpetua et sempiterna gloria ostenditur.* Tertiam rationem addere possumus ex Leone Papa, serm. de Transfigur., transfi-

garatum esse Dominum: *Ut de cordibus discipulorum crucis scandalum tolleretur, nec conturbaret eorum fidem voluntariæ humilitas passionis, quibus revelata esset absconditæ excellentia dignitatis.* Itaque hoc mysterio actum est, ut Apostoli in fide de Christi divinitate confirmarentur, et eum esse agnoscerent quem Prophetæ prædixerant, et lex præfiguraverat. Petrus enim, Mat. 16, Christi divinitatem prius confessus est; postea vero cum Christus suam passionem et mortem prædicaret, existimans rem illam Christo indignam: *Absit, inquit, a te, Domine, non erit tibi hoc, quem Christus acriter reprehendit.* Ut vero ejus et aliorum discipulorum infirmitati subveniret, statim c. 17 eis suam gloriam ostendit, ut neque propter infirmitatem passionis de ipsius divinitate dubitarent, neque propter magnitudinem divinitatis crucis opprobrium exhorrescerent, cum illud talis haberet exitum gloriæ. Unde quartam rationem colligere possumus, voluisse Christum hoc mysterio hominibus ostendere quid corpori suo esset debitum, quantaque illud privaret gloria propter eorum commodum ac reparationem. Et propter eandem fortasse causam, quando transfiguratus est, loquebatur *de excessu quem completurus erat in Jerusalem*, id est de passione sua, quam ut pro hominibus posset assumere, gloriam corpori suo debitam intra sinus animæ miraculose represserat. Cujus rei signum ac testimonium in die illa hominibus ostendit. Nam (ut Damascenus supra dixit), *non externa gloria illi corpori accessit, sed interna ex Verbi deitate, modo quodam omnium sermonem excedente, ipsi personaliter unita.*

4. *Transfiguratio quid sit. — Objectio. — Responsio. — Cur sola immutatio secundum dotem claritatis, dicatur in Christo transfiguratio. — Tertio, in solutione ad 3, incipit D. Thomas amplius explicare quid sit hæc transfiguratio, nempe quod sit assumptio seu communicatio illius claritatis, quæ est una ex quatuor dotibus gloriæ corporis. Quam rationem articulo sequenti magis explicat; hic vero rationem reddidit, cur potius assumptio hujus dotis dicatur transfiguratio, quam assumptio agilitatis, quando super mare ambulavit; vel subtilitatis, quando de clauso Virginis utero prodit. Habet autem difficultatem ratio D. Thomæ, quia indicat ex quatuor dotibus corporis gloriosi solam claritatem esse qualitatem inhaerentem illi, quod certe non omnes admittunt. Multi enim existimant alias dotes*

esse qualitates, præsertim agilitatem et impassibilitatem. Dici vero potest primum, D. Thomam non negare esse qualitates, sed esse qualitates sensibiles, quæ per se immutent sensum; sic enim ait: *Aliæ vero tres dotes non percipiuntur, nisi in aliquo actu, vel passione;* non ergo dicit non esse, sed non percipi. Et hoc sensu recte accommodatur ratio. Nam ratio et perfectio claritatis tota consistit in informatione, seu actu formali quem confert corpori, quod propterea facit apparere alterius formæ, et idcirco immutatio secundum hanc dotem recte vocatur, *transfiguratio*, seu *transformatio*; at vero aliæ dotes vel non sunt qualitates, vel non sunt hujusmodi; sed ordinantur ad aliquem actum secundum efficiendum vel impediendum; unde fit ut non immutent corporis formam, prout sensibus objicitur, atque ita secundum illas non dicitur fieri *transfiguratio*, seu *transformatio*. Adde præterea (quidquid sit, an propriæ dotes corporis gloriosi omnes sint qualitates, necne) certum tamen esse ad effectus aliarum dotium, quos Christus in mortali corpore assumpsit, non fuisse necessarias inhaerentes qualitates, quia quod ambulaverit super undas maris, id fecit per virtutem miraculorum effectricem, quæ non est aliqua qualitas corpori Christi superaddita (ut late disseruimus, priori tom., disp. 31, sect. 3 et 5); quod vero per aliud corpus penetraverit, non potest per qualitatem hærentem fieri, quia neque in corpore glorioso ille potest esse effectus qualitatis corporeæ, ut infra latius dicemus. Denique quod de manibus Judæorum interdum illæsus evaserit (quod D. Thomas revocat ad dotem impassibilitatis), sine dubio non est factum per qualitatem, qua illud corpus in se fieret impassibile, sed solum quia Judæis occultatus est (ut supra circa q. 44, in commentario art. 3, explicuimus). At vero claritas transfigurationis non potest intelligi absque inhaerente qualitate, ut magis ex sequentibus patebit, et ideo optima est differentia a D. Thoma assignata.

ARTICULUS II.

Utrum claritas Christi in transfiguratione fuerit claritas gloriosa¹.

1. *Ad secundum sic proceditur. Videtur quod illa claritas non fuerit claritas gloriosa.*

¹ 3, d. 16, q. 2, a. 1.

Dicit enim quædam gloss. Bedæ, super illud Matth. 17: Transfiguratus est coram eis: In corpore, inquit, mortali ostendit non immortalitatem, sed claritatem similem futuræ immortalitatis. Sed claritas gloriæ est claritas immortalitatis. Non ergo illa claritas, quam Christus discipulis ostendit, fuit claritas gloriæ.

2. *Præterea, super illud Luc. 9: Non gustabunt mortem donec videant regnum Dei, dicit glossa Bedæ, id est glorificationem corporis in imaginaria representatione futuræ beatitudinis. Sed imago alicujus rei non est ipsa res. Ergo claritas illa non fuit claritas beatitudinis.*

3. *Præterea, claritas gloriæ non est nisi in corpore humano. Sed claritas illa transfigurationis apparuit non solum in corpore Christi, sed etiam in vestimentis ejus et in nube lucida, quæ discipulos obumbravit. Ergo videtur quod illa claritas non fuerit claritas gloriæ.*

Sed contra est quod super illud Matth. 17: Transfiguratus est ante eos, dicit Hieronymus: Qualis futurus est tempore judicii, talis Apostolis apparuit. Et super illud Mat. 17: Donec videant Filium hominis venientem in regno suo, dicit Chrysostomus¹: Volens monstrare quid esset illa gloria, in qua postea venturus est, eis in præsentem vitam revelavit, sicut possibile erat eos discere, ut neque in Domini morte jam doleant.

Respondeo dicendum, quod claritas illa, quam Christus in transfiguratione assumpsit, fuit claritas gloriæ quantum ad essentiam, non tamen quantum ad modum essendi; claritas enim corporis gloriosi derivatur ab animæ claritate, sicut Augustinus dicit in Ep. ad Dioscorum². Et similiter claritas corporis Christi in transfiguratione derivata est a divinitate ipsius (ut Damasc. dicit³), et a gloria animæ ejus. Quod enim a principio conceptionis Christi, gloria animæ non redundaret ad corpus, ea quadam dispensatione divina factum est, ut in corpore passibili nostræ redemptionis expleret mysteria, sicut supra dictum est⁴. Non tamen per hoc adempta est Christo potestas derivandi animæ gloriam ad corpus. Et hoc quidem fecit quantum ad gloriæ claritatem in transfiguratione, aliter tamen quam in corpore glorificato,

¹ Hom. 57 in Matth., circa pri., tom. 2.

² Epist. 56, ante med., tom. 2.

³ Potest colligi ex ejus lib. de Sent., in cap. de Transfig.

⁴ Q. 14, a. 1, ad 2.

nam ad corpus glorificatum redundat claritas ab anima, sicut qualitas quædam permanens corpus afficiens, unde fulgere corporaliter, non est miraculosum in corpore glorioso. Sed ad corpus Christi in transfiguratione derivata est claritas a divinitate et anima ejus, non per modum qualitatis immanentis et afficientis ipsum corpus, sed magis per modum passionis trans-euntis, sicut cum aer illuminatur a sole. Unde ille fulgor tunc in corpore Christi apparens miraculosus fuit, sicut et hoc ipsum quod ambulavit super undas maris. Unde Dionys. dicit, in Ep. 4 ad Caium¹: Super hominem operabatur Christus ea quæ sunt hominis; et hoc monstrat Virgo supernaturaliter concipiens, et aqua instabilis, materialium et terrenorum pedum sustinens gravitatem. Unde non est dicendum (sicut Hugo de S. Vict. dicit) quod Christus assumpsit quatuor dotes, claritatis in transfiguratione, agilitatis ambulando super mare, subtilitatis egrediendo de clauso utero Virginis, et impassibilitatis in cæna, quando dedit corpus suum ad edendum, sine hoc quod divideretur; quia dos nominat quædam qualitatem immanentem corpori glorioso. Sed miraculose habuit ea quæ pertinent ad dotes. Et est simile quantum ad animam de visione, qua Paulus vidit Deum in raptu, ut in 2 p. dictum est.

Ad primum ergo dicendum, quod ex illo verbo non ostenditur quod claritas Christi non fuerit claritas gloriæ, sed quod non fuerit claritas corporis gloriosi, quia corpus Christi nondum erat immortale. Sicut enim dispensative factum est ut in Christo gloria animæ non redundaret ad corpus, ita fieri potuit dispensative ut redundaret, quantum ad dotem claritatis, et non quantum ad dotem impassibilitatis.

Ad secundum dicendum, quod illa claritas dicitur imaginaria fuisse, non quia non esset vera claritas gloriæ, sed quia erat quædam imago representans illam gloriæ perfectionem, secundum quam corpus erit gloriosum.

Ad tertium dicendum, quod sicut claritas, quæ erat in corpore Christi, representabat futuram claritatem corporis ejus, ita claritas vestimentorum ejus designabat futuram claritatem Sanctorum quæ superabitur a claritate Christi, sicut candor nivis superatur a splendore solis. Unde Greg. dicit, 32 Moral.², quod

¹ Incipit hæc epistola: *Quæris tu quidem, circa med. illius.*

² C. 7, in fine.

vestimenta Christi facta sunt splendentia, quia in superæ claritatis culmine Sancti omnes ei luce justitiæ fulgentes adhaerebunt. Vestium enim nomine justos, quos sibi adjunget, significat, secundum illud Isai. 49: His omnibus velut ornamento vestieris. Nubes autem lucida significat Spiritus Sancti gloriam, vel virtutem paternam (ut Origen. dicit¹), per quam Sancti in futura gloria protegentur. Quamvis etiam convenienter significare possit claritatem mundi innovati, quæ erit Sanctorum tabernaculum. Unde Petro disponente tabernacula facere, nubes lucida discipulos obumbravit.

COMMENTARIUS.

1. Responsio D. Thomæ est, illam fuisse claritatem gloriæ quantum ad essentiam, non tamen quantum ad modum essendi. Explicat autem diversitatem hujusmodi consistere in hoc, quod illa claritas non est data corpori Christi per modum qualitatis permanentis, sed passionis transeuntis; non explicat autem utrum illa differentia fuerit essentialis, an accidentalis. Dicens enim fuisse claritatem gloriæ quoad essentiam, indicat fuisse ejusdem speciei, atque adeo solum accidentaliter distingui, nisi interpretemur, dici *claritatem gloriæ quoad essentiam*, non secundum speciem ultimam, sed secundum gradum, seu ordinem rerum; quæ expositio videtur violenta. Aliunde, cum D. Thomas dicat differre, sicut lumen aeris a claritate solis, videtur constituere differentiam specificam. Nam ita censent multi philosophi differre inter se lumen aeris et lucem solis. Sed prior expositio videtur probabilior, et quoad mentem D. Thomæ (ut probatum est ex verbis ejus), et quoad rem ipsam. Quia major vel minor duratio qualitatis, quæ provenit ex sola causa extrinseca conservante, non est satis ad specificam distinctionem, neque illam indicat; sicut si Paulo in raptu data est visio Dei clara et lumen gloriæ (hoc enim exemplo D. Thomas hic utitur), lumen illud et visio non erant speciei diversa ab eis quæ sunt in animabus beatis, quamvis brevi tempore duraverint. Quia hoc fuit ab extrinseco, solum ex voluntate causæ conservantis; sic ergo in præsentia. Item quia Sancti citati dicunt Christum ostendisse gloriæ quam prædicabat; ergo.

2. *Claritas transfigurationis in Christi corpore miraculosa.* — Ex hac vero conclusione

¹ Hom. 3 in Mat., inter medium et fin., t. 3.

infert duo D. Thomas. Primum est, fuisse miraculosum, corpus Christi fulgere illa claritate. Potest autem hoc miraculum explicari aut ex parte corporis, quia in statu corruptibili, et (ut ita dicam) animali, non est capax illius splendoris; et ex parte ipsius claritatis, nam præter naturam ejus est quod fiat transeunter, et non permanentem, atque incorruptibiliter. Ubi solum est considerandum, corpori humano secundum propriam et intrinsecam naturam semper esse supernaturalem claritatem gloriæ, sicut intellectui humano semper est supernaturale lumen gloriæ intellectuale. Ex hoc ergo capite non minus est miraculosa claritas corporis gloriosi, quam fuit claritas transfigurationis. Rursus corpori humano informato anima beata, ratione beatitudinis animæ, quodammodo naturalis ac debita est propria gloria et claritas. Unde quia corpus Christi anima beata informabatur, ex hoc capite non magis fuit miraculosa hæc claritas transfigurationis, quam claritas corporis gloriosi. At vero quia non quidquid est supernaturale, miraculosum dicitur, sed quod præter legem ordinariumque modum fit, ideo claritas transfigurationis, data corpori mortali, tali modo miraculosa dicitur, non ex parte principii seu animæ, neque ex parte corporis secundum nudam essentiam ejus, sed ex parte status, et ex parte modi. Adde etiam, ex eo quod illa claritas data est ab aliis dotibus separata.

3. *Claritas transfigurationis fueritne dos corporis gloriosi.* — Secundo infert D. Thomas illam claritatem non esse dicendam dotem corporis gloriosi, sed participationem ejus, aut aliquid ad illam pertinens. Quod magis ad modum loquendi quam ad rem ipsam spectat, supposita sententia (quam duximus probabilior) has claritates non differre specie. Vult enim D. Thomas dotem significare qualitatem habentem modum stabilem ac permanentem, seu inamissibilem, sicut beatitudo hunc etiam statum requirit; dos enim significat beatificam proprietatem ad accidentalem saltem beatitudinem pertinentem.

4. *Dubium.* — *Responsio.* — Circa rationem autem qua D. Thomas probat illam fuisse claritatem gloriosam, dubitat Cajetanus, quia solum probat, in anima Christi, eo quod gloriosa esset, et divinitati conjuncta, fuisse potestatem communicandi gloriam illam et claritatem corpori. Sed hoc (ut idem Cajetanus vidit) facilem habet responsionem, quia probata ea potestate, D. Thomas pro comperto

habuit, a nemine posse in dubium revocari, quin illa fuerit claritas gloriæ. Tum quia si aliqua claritas futura erat, potiori jure ac ratione futura illa, quæ a principio intrinseco dimanare poterat, quam alia, quæ extrinseco adveniret. Tum etiam quia illa claritas erat magis accommodata fini transfigurationis, scilicet, ut homines aliquo modo suis oculis gloriam Christi conspicerent. Quia, si non fuisset illa gloriosa claritas, non vidissent homines gloriam Christi.

5. *Dubium.* — *Responsio.* — *Claritas corporis gloriosi quomodo ex animæ claritate dimanet.* — Major difficultas esse poterat in principio (quod D. Thomas assumit), claritatem corporis gloriosi derivari ex claritate animæ, ex August., epist. 56 ad Dioscorum, et in Christo derivari a divinitate illi corpori conjuncta, ex Damasc., dict. orat. de Transfiguratione. Sed prior pars, cum communis sit omnibus hominibus, non est hoc loco late disputanda. Ego vero sic existimo id non esse intelligendum de propria ac physica dimanatione, quia claritas gloriosa animæ non est nisi aut lumen gloriæ, aut visio beata; lumen autem gloriæ est virtus quædam intellectualis, quæ ex natura sua solum est principium sui actus secundi seu operationis; operatio autem, quæ est ipsa visio beata, est quidam actus immanens, qui per se et natura sua non est operativus extra suam potentiam. Deinde illud lumen ac visio per se omnino abstrahunt a corpore, et communia sunt Angelis, atque illis omnino accidentarium est quod anima uniatur corpori; non est ergo unde habeant naturalem virtutem effectricem claritatis in corpore, neque in anima gloriosa fingi aut excogitari potest aliud principium, a quo physice manet claritas. Nam gratia, quæ est in essentia animæ, et, quando consummata est, vocatur etiam *gloria*, non est principium physicum talis claritatis, ut per se constat. Illud ergo fundamentum seu dictum Augustini intelligendum est, non secundum dimanationem physicam, sed secundum quamdam rationem debiti fundatam vel in merito, vel in connaturali proportionem inter animam et corpus, et inter beatitudinem animæ, ac beatitudinem corporis. Et hoc satis est ad intentionem Div. Thomæ, ut ex dictis constat. Et eodem modo intelligenda est altera pars ex Damasc. sumpta. Nam si consideretur divina persona, quatenus subsistentia est unita illi corpori, ut sic non est principium alicujus physice actionis ad extra, sed

solum quatenus habet voluntatem et omnipotentiam, cum Patre et Spiritu Sancto communem; ergo ab illa ut unita non potuit physice manare hæc claritas. Sed, quia ratione illius est aliquo modo debita, et quia eadem persona, quæ illam efficiebat, erat persona illius naturæ, ideo dicitur ab ipsa divinitate manasse. Sicut etiam gratia habitualis, et aliæ virtutes infusæ dicuntur dimanare a gratia unionis, sicut explicuimus in priori tomo, disp. 18, sect. 3. Hæc vero intelligenda sunt de emanatione connaturali per propriam et connaturalem actionem. Nam si sit sermo de actione instrumentaria, facile intelligitur animam Christi habere vim ad efficiendam gloriam in suo corpore; sed hanc vim non habet propter beatitudinem animæ, nec solum per illam, sed propter unionem ad Verbum, et per suam substantiam, vel voluntatem, vel per visionem, si voluerit. Hanc vero actionem instrumentariam concedere omnibus beatis, seu visionibus beatificis, voluntarium est.

6. *Candor in veste Christi et splendor in nube unde ortus.* — Solutiones argumentorum claræ sunt. Solum in solutione ad 3, est animadvertendum, D. Thomam explicare candorem vestium Christi in transfiguratione, nihil aliud fuisse quam claritatem et splendorem; Cajet. addit splendorem vestium a corporis splendore redundasse, quod etiam significavit Euthym., suo c. 34 in Matth., dicens, *vestimenta ejus facta esse candida sicut lumen, diffuso etiam in illa splendore.* Addit etiam Cajet. nubem lucidam splendore a corpore Christi et ejus vestibus resultante illuminatam esse. Quæ pie ac probabiliter sunt considerata. Quia non est dubium quin ipsamet virtus Christi fuerit proximum principium efficiens omnem illum splendorem. Et sic quidem fieri potuit ut unus splendor ab alio resultaret. Et hic modus est magis connaturalis, magisque declarat vim et energiam illius gloriosæ claritatis, qua corpora beata non solum in se lucida erunt, sed etiam *fulgebunt sicut sol*, et circumstantia corpora illustrare poterunt.

ARTICULUS III.

Utrum testes transfigurationis convenienter fuerint inducti.

1. *Ad tertium sic proceditur. Videtur quod non convenienter inducti fuerint testes transfigurationis. Unusquisque enim maxime potest*